

Allah'ın isimlerini zıtlıklar aynasında bilmek

“Mektûbât'ta geçen, ‘Temâsül tezdân sebebidir’ cümlesini açıklar mısınız?”

Temâsül sözlükte birbirine karşı durmak, eşyle var olmak, zıddıyla ayakta durmak, karşıtı ile bulunmak demektir. Soğukluk ile sıcaklık, güzellik ile çirkinlik, ak ile kara, aydınlık ile karanlık, iyi ile kötü, temiz ile kirli, zayıf ile kuvvetli, acizlik ile güçlülük, açlık ile tokluk, yaz ile kış, eksiklik ile mükemmellik, yukarı ile aşağı, sağ ile sol, ön ile arka bir bilinmektedir. Dünyada her şey zıddıyla bilinmekte, zıddıyla tanımlanmakta, zıddıyla anlaşılmaktadır. Meselâ soğukluk olmasa sıcaklığı anlayamayız. Sıcaklık olmasa soğukluğu bilemeyiz ve tanımlayamayız. Soğukluk derecelerini, sıcaklığın ona girmesiyle belirliyoruz. Sıcaklık derecelerini de, soğukluğun onu etkileme oranıyla ölçüyoruz.

Keza, iyilik olmasa, kötülüğü kavrayamayız. Karanlık olmasa, aydınlığın farkına varamayız. Sağ olmasa solu gösteremeyiz. Ön olmasa arkayı bulamayız. Yukarı olmasa aşağıyı anlayamayız. Zayıflık olmasa kuvvetliyi kavrayamayız. Yani eşyayı zıtlarıyla tanıyoruz ve zıtlıkları eşyayı tanımlamada kullanıyoruz.

İşte dünyada zıtlıkların bir sebebi, eşyanın, maddenin ve varlıkların karşıtıyla bulunma gerekliliğidir. Bundan dolayı zıtlıklar vardır.

Allah'ın zatı mutlaktır. Bütün kâinatı kuşatmıştır. Zıttı yoktur. Zıttı olmadığı için Allah'ın zatının mahiyetini kavrayamıyoruz. Sadece 'Allah'ın zatının mahiyetinin, sair varlıkların mahiyetine benzemediğini¹ bilmekle yetiniyoruz. Yani Allah'ın zatı maddî değil, ruhî değil, manevî değil, ışıktan değil, şundan değil, bundan değil! Allah'ın zatının mahiyeti meçhulümüzdür. İşte iman burada devreye giriyor. Nitekim Peygamber Efendimiz (asm), “Cenâb-ı Hakk'ın sınırsız nimetlerini tefekkür ediniz. Fakat Zatının mahiyetini düşünmeyiniz. Çünkü siz ulûhiyetin esrarını keşfedemezsiniz”² buyuruyor. Bundandır ki, Üstad Bedüzzaman Hazretleri Allah'ın zatının mahiyetinin bilinemez ve kavranamaz olduğunu beyan ediyor.³

Allah'ın isim ve sıfatlarına gelince... Tıpkı Allah'ın zatı gibi mutlak, muhit ve bütün

kâinatı kuşatmış olmalarıyla beraber, mânâ itibariyle isim ve sıfatların zıtları vardır. Ve biz Allah'ın mutlak isim ve sıfatlarını:

a) Zıtlarını kavrayarak,

b) Zıtlarıyla kendi sıfatçıklarımıza bir sınır çizerek tanıyoruz.

Körlük, görmeme, yetersiz görme, az görme, sınırlı görme gibi görme dereceleri olmasaydı ve bu derecelerle kendi sınırlı görmemizi tanımlamasaydık, Allah'ın mutlak bir sıfatı olan görme sıfatını tanıyamazdık ve kavrayamazdık. Şöyle ki, biz görüyoruz. Görme işinin ne demek olduğunu bizzat görmekle kavriyoruz. Fakat bizim görmemiz çok kayıtlarla sınırlı. Meselâ uzağı göremiyoruz, çok küçük cisimleri göremiyoruz, çok büyük cisimleri göremiyoruz, engelin arkasını göremiyoruz, ışıksız göremiyoruz, gözsüz göremiyoruz, maddesiz ortamı göremiyoruz, derinliği göremiyoruz, geçmiş olayları göremiyoruz, gelecek olayları göremiyoruz... vs. İşte bu âcizliklerimizle anlıyoruz ki, Allah'ın görmesi bütün kâinâtı, bütün olayları, bütün mekânları, geçmişi ve geleceğiyle bütün zamanları bir anda görebilecek sonsuz bir mertebede tüm varlıkları kuşatmış haldedir. Allah'ın zatı ve sair isim ve sıfatları gibi, görmesi de kemal derecededir, eksiklik ve kusurlardan münezzehtir.

Allah'ın sair isim ve sıfatları da kemal mertebede, sonsuzluk ile bütün kâinatı kuşatmış halde ve noksanlıklardan ve kusurlardan münezzehe bulunmaktadır. Biz Allah'ın sınırsız kudretini, kendi sınırlı ve eksik gücümüzle tanıdığımız gibi, Allah'ın işitmesini, konuşmasını ve sair isim ve fiillerini kendi kusurlu ve eksik fiillerimizle tanıyor ve kavriyoruz.

Allah'ın tüm isim ve sıfatları zâtî olduğu için mertebelerden uzaktır. Ama bu isim ve sıfatların varlıklar nezdindeki tecellileri ve cilveleri mertebe mertebedir, derece derecedir.

İşte Allah'ın kudreti (sair sıfatları gibi) zati olduğu için mertebeden uzaktır, hadsizlik, hudutsuzluk ve sınırsızlık içindedir. Fakat sair varlıkların kudretleri mertebelerle çerçevenmiştir. Çünkü Allah'ın zâtî olan kudretine zıddı zarar veremez, güçsüzlük getiremez. Fakat sair varlıkların kudretleri zâtî olmadığı için, zıtları onlarda noksanlık ve eksiklik sebebi olmaktadır. Varlıkların güç ve kudret dereceleri buradan kaynaklanmaktadır.

Bahsettiğiniz Dördüncü Şuâdaki münâcatta geçen, "Sonsuz kudret sahibi Kadir'in kudret mertebelerine, sınırsız rahmet sahibi Rahîm'in rahmet derecelerine, mutlak kuvvet sahibi Kavi'nin kuvvet tabakalarına mutlak acz, fakr ve zaafım gibi özelliklerimle bir ölçü oluşum, hayat ve kıymet-i hayat olarak bana kâfidir"4

cümlesindeki mertebeler, dereceler ve tabakalar için şunları söylemek mümkündür:

1- Bu ifadeler, Allah'ın söz konusu sıfatları için mecaz olarak kullanılmıştır.

2- Buradaki mertebeler kemal mertebeleridir. Meselâ kudret için sonsuzluk, hudutsuzluk, sınırsızlık, kemal, zatîlik, kuşatıcılık, ezeli olmak, ebedî olmak, mutlak olmak, muhit olmak... vb gibi mertebelerden söz edilebilir.

3- Bu ifadeler, Allah'ın hadsiz, sınırsız ve hudutsuz sıfatlarını—hâşâ—acziyetle ve derece ile sınırlamıyor; bu kemal sıfatların tecellilerine, cilvelerine ve eylemlerine meretebe, derece ve tabaka veriyor.

Dipnotlar:

1- Bedüzzaman, Mektûbât, s. 242

2- Câmîü's-Sağîr, 2/831

3- Mesnevî-i Nûriye, s. 111

4- Bedüzzaman, Şuâlar, s. 84